

nađeno i ant. ulomaka. Župna crkva iz XV. st. obnavljana je u renesansi i baroku. U crkvi se čuva romanički procesijski križ iz XIII. st. U selu Babinu Polju sačuvano je nekoliko baroknih kuća, a ispred sela dvor mljetskoga kneza. — U crkvi u *Maranovićima* čuva se gotički srebrni kalež. Iznad sela je ruševina gotičko-renesansne crkve Sv. Marije od brda. Crkvicu Sv. Trojice u *Prožuri* sagradili su u gotici lokrumski benediktinci; u njoj se čuva romaničko brončano raspelo. Usred sela je kula iz XVII. st. — U *Koritima* je sazidana u XV. st. crkva Sv. Vida (u njoj se čuva gotički kalež i renesansno mjedeno zvono). U središtu sela je kula, a oko nje nekoliko baroknih kuća iz XVII – XVIII. st.

LIT.: C. Fisković, Popravak benediktinske crkve na otoku Mljetu, Ljetopis JAZU, 1949, 55. — K. Prijatelj, Kasnoantikna palača u Polačama na Mljetu, Arhitektura, 1949, 25 – 27. — Lj. Karaman, O rimskom zaseoku u Polačama na otoku Mljetu, VJHAD, 1954 – 57, 56 – 59. — B. Gušić i C. Fisković, Otok Mljet, Zagreb 1958. — C. Fisković, Crkva i samostan sred Jezera na Mljetu, Bulletin JAZU, 1958, 1. — E. Dyggve, Palača na otoku Mljetu sa novog gledišta, ZUZ (Ljubljana), 1959. — A. Mohorovičić, Prilog poznavanju razvoja arhitekture na otoku Mljetu, Beritićev zbornik, Dubrovnik 1960. — V. Korać, Crkva sv. Marije na Mljetu, Zbornik Filozofskog fakulteta u Beogradu (Beograd), 1963, 7. — I. Fisković, O ranokršćanskim spomenicima naronskog primorja, u knjizi: Dolina rijeke Neretve od prethistorije do ranog srednjeg vijeka, Split 1980. — Isti, Srednjovjekovna preuređenja ranokršćanskih svetišta u dubrovačkom kraju, u knjizi: Arheološka istraživanja u Dubrovniku i dubrovačkom području, Zagreb 1988. R.

MOAČANIN, Fedor, povjesničar i muzealac (Zagreb, 22. VIII. 1918). Diplomirao u Zagrebu (1946). Bio je kustos Muzeja Srba u Hrvatskoj (1947 – 59, ravnatelj do 1963), ravnatelj Povijesnog muzeja Hrvatske (1963 – 66), muzejski savjetnik Muzeja za umjetnost i obrt (1966 – 83). Organizirao izložbe (*»Srpska knjiga i štampa u Hrvatskoj«*, 1950; *»Sakralna umjetnost iz fundusa MUO«*, 1971; *»Vojna krajina u Hrvatskoj«*, 1982; *»Judaica u Zagrebu«*, 1984), radio na muzejskopравnim propisima; istražuje povijest Vojne krajine.

BIBL.: Muzeji i njihov pravni položaj, Muzeji (Beograd), 1962, 15; Pregled povijesti Vojne krajine do konca XVIII stoljeća, u knjizi: Iz povijesti Vojne krajine, Zagreb 1984. R.

MOCENNI, Gualtiero, kipar, slikar i grafičar (Pula, 6. II. 1935). Školovao se u Puli. Od 1956. živi u Italiji (Firenca, Milano). Radi slike i reljefe u kombiniranim tehnikama; u skulpturi gradi ritmizirane prostorne kompozicije sastavljene od segmenata geometrijskih oblika (*Spomenik Puli*, 1979). U novijim djelima arhitektoničnost znaka ustupa mjesto organskoj razvedenosti površine. Izveo reljef u mozaiku *»Četiri godišnja doba«* za Istarsko narodno kazalište u Puli, 1988 – 89, te skulpturu *»Zemlja – Voda – Zrak«* na plaži Zelenica u Puli 1990. Objavio je mapu od 12 drvoreza *»Kirkin apartman...«* (uz stihove R. Sanesija) u Zagrebu 1978. U Houstonu (SAD) izveo tri serije skulptura-multipla (1983). Samostalno izlagao u Milanu, Genovi, Veneciji, Trstu, Padovi, Firenci, Hamburgu, Parizu, Zagrebu, Rovinju, Puli, Labinu, Karlovcu, Banjoj Luci, Dubrovniku i Zadru. LIT.: V. Maleković, Gualtiero Mocenni (katalog), Zagreb 1984. — R. Barletta, Gualtiero Mocenni (katalog), Milano 1990. Ž. Sa.

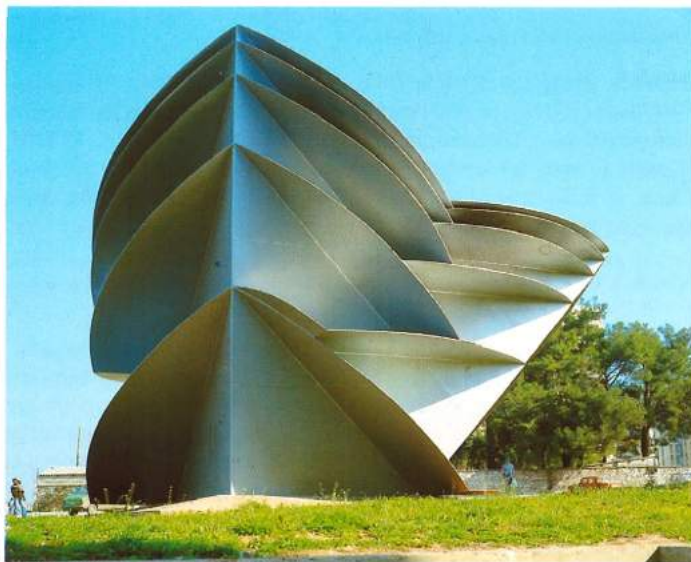
MODERNA GALERIJA (Rijeka), osn. 1949. Prikupila je djela riječkih slikara XIX. i XX. st., te slike, kipove, crteže i grafičke listove istaknutih suvremenih domaćih i stranih autora. Organizira (svake dvije godine) Međunarodnu izložbu originalnoga crteža Biennale mladih.

LIT.: Moderna galerija, Rijeka – Museum of Modern Art, Rijeka 1992.

MODERNA GALERIJA (Zagreb), nastala 1919. zalaganjem Hrvatskoga društva umjetnosti koje je prikupljalo od 1905. zbirku slika i otvorilo je za javnost u prostorijama Muzeja za umjetnost i obrt. Ona je 1934. preseljena u palaču na Strossmayerovu trgu, od 1940. je banovinska, odnosno državna ustanova. Preuzela je 1947. od Strossmayerove galerije domaća djela druge pol. XIX. i XX. st. Dalje popunjuje fundus radovima hrv. slikara, kipara i grafičara, te je izrasla u nacionalnu galeriju novije hrv. umjetnosti (oko 10 000 djela). Osim stalnoga postava (V. Karas, N. Mašić, V. Bukovac, C. Medović, M. Cl. Crnčić, Slava Raškaj, R. Valdec, R. Frangeš, I. Meštrović, J. Račić, M. Kraljević, umjetnici između dva rata i suvremeni) priređuje reprezentativne izložbe domaćih i stranih umjetnika. Izdaje monografije umjetnika u nizu *»Moderna hrvatska umjetnost«*.

LIT.: Ž. Grum, Moderna galerija – Zagreb, Zagreb 1987. R.

MODERNE, Jacques (Jacobus Modernus alias Grand Jacques), tiskar (Buzet ?, kraj XV. st. – Lyon, oko 1561). Rođeni Istranin, bio je zborovođa u crkvi Notre-Dame du Confort u Lyonu i vlasnik ugledne tiskare. Posebice se istaknuo, kao i nešto stariji njegov sunarodnjak Andrija Antico iz Motovuna, svojim izdanjima glazbenih djela (zbirke pjesama, moteta, misa i dr.), koja se sva ubrajaju među najveće rijetkosti.



G. MOCENNI, *Spomenik Puli* u Puli

LIT.: J. Vial, Un imprimeur lyonnais méconnu, Gutenberg Jahrbuch (Mainz), 1962, 37. — S. F. Pogue, Jacques Moderne, Lyons music printer, Genève – Paris 1969. Š. Ju.

MODRUŠ, srednjovj. grad J od Ogulina. Uvrh čunjasta, osamljena brda stoje ruševine grada (Tržan, *castrum*) nepravilna oblika, podno kojega se razvilo naselje, grad Modruš (civitas). Zidine grada pružale su se do naselja. M. se spominje od 1193. Tuda je prolazio put prema moru već u prapovijesti, a u antici rim. cesta. Do turske invazije M. je bio jedno od najvažnijih središta feudalne moći knezova Frankopana. Od 1460. je sjelo krbavskoga biskupa, koji je napustio Udbinu zbog turske opasnosti a 1493. iz istoga se razloga odselio iz Modruša u Novi Vinodol. — Po mnogobrojnim crkvama koje se spominju u Modrušu vidi se da je naselje u sr. vijeku imalo znatnu važnost. Uz zap. gradska vrata bila je crkva Sv. Stjepana, a malo dalje crkva Sv. Jelene. Danas još stoji župna crkva Sv. Trojstva (svetište s tlocrtom pravokutnika) u više navrata pregrađivana, hodnikom je spojena u skladnu cjelinu sa župnim dvorom. Kraj crkve je klasicistički nadgrobni spomenik F. Benka od Bojnika iz 183...(?). Na zaravanku ispod crkve nalaze se ostaci ruševina katedrale Sv. Marka (prije Sv. Marije; još u XVIII. st. imala je zvonik), a ispod nje ruševine gotičke crkve Sv. Duha. I od župne crkve nalaze se ruševine kapele Sv. Antuna Padovanskoga sa spolijima iz različitih razdoblja. — J od Modruša u Kapeli (Gvozdu) nalazio se pavlinski samostan Sv. Nikole, što ga je osnovao prije 1364. knez Ivan Frankopan; obnovio ga je Matevčić 1708, a 1786. samostan je ukinut. Ruševine je prerasla šuma.

LIT.: M. Kruhek, Povijesno-topografski pregled pavlinskih samostana u Hrvatskoj, u katalogu: Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244 – 1786, Zagreb 1989. — M. Kruhek i Z. Horvat, Castrum Thersan et civitas Modrussa, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1990, 16. A. Ht.

MOHOROVIČIĆ, Andre, arhitekt i povjesničar umjetnosti (Križevci, 12. VII. 1913). Diplomirao u Zagrebu na Tehničkom (1935) i Filozofskome fakultetu (1938). Asistent (od 1936), redoviti profesor Arhitektonskoga fakulteta u Zagrebu (1945 – 83); redoviti član HAZU (1962). Bio glavni urednik *Enciklopedije likovnih umjetnosti* (1959 – 66). Već prvi njegovi stručni radovi temelje se na metodi analize kojom se služi i poslije u teoretskome pristupu arhitekturi i urbanizmu. Osobitu pozornost posvećuje proučavanju hrv. arhitektonske baštine (Istra, kvarnerski otoci, Mljet, Slavonija) i zaštiti spomenika kulture.

BIBL.: Analiza historijsko-urbanističkog razvoja grada Zagreba, Rad JAZU, 1952, 287; Prikaz i osnovna analiza nekih istaknutih urbanističkih objekata na području sjeverozapadne Istre, Bulletin JAZU, 1953, 3 – 4 i 1954, 5 – 6; Prilog analizi razvoja historijske arhitekture na otocima Lošinju i Cresu, Ljetopis JAZU, 1954, 59; Analiza razvoja urbanističke strukture naselja na otocima zapadnog Kvarnera, ibid., 1956, 61; Razvoj nastambi i naselja na otoku Susku, u monografiji: Susak, Zagreb 1957; Problemi tipološke klasifikacije objekata srednjovjekovne arhitekture na području Istre i Kvarnera, Ljetopis JAZU, 1957, 62; Sjeverozapadna granica teritorijalne rasprostranjenosti starohrvatske arhitekture, Peristil, 1958, 2; Prilog poznavanju razvoja arhitekture na otoku Mljetu, Beritićev zbornik, Dubrovnik 1960; Teorija arhitekture – prilog analizi nekih osnovnih problema teorije arhitekture, Zagreb 1975; Prilog analizi vrednovanja povijesnih urbanih cjelina i objekata arhitekture u okviru rada na zaštiti spomenika kulture u SR Hrvatskoj, Zagreb 1978; Osnovne determinante starohrvatske kulture i umjetnosti, u knjizi: Prilozi istraživanju starohrvatske arhitekture, Split 1978; Tradicija povijesnog razvoja arhitekture na području Hrvatske, Arhitektura, 1986, 196 – 199; Kulturno-povijesno značenje Raba, Rapski zbornik, Zagreb 1987; Razvoj naselja i gradova na tlu Istre, u zborniku: Znanstveni skup Susreti na dragom kamenu, Pula 1987; Graditeljstvo u Hrvatskoj, Zagreb 1992.

LIT.: Popis znanstvenih radova i znanstvenih rasprava, Arhitektura, 1983—84, 186—188. — Arhitekti članovi JAZU, Rad HAZU, 1991, 437. R.

MOISE, Franjo, graditelj iz Splita. Zajedno sa sugrađaninom Franjom Linardićem izgradio je 1869. posljednji vezirski saraj (*Konak*) u Sarajevu, reprezentativnu i luksuzno opremljenu zgradu. U drugoj pol. XIX. st. izgradio je novu jednobrodnu crkvu franjevačkoga samostana u Fojnici. Crkva je imala križnu osnovu i drvenu kupolu poviše križišta; zbog nesolidne gradnje srušena je 1888.

LIT.: H. Kreševljaković, Saraji ili dvori bosanskih namjesnika (1463—1878), Naše starine (Sarajevo), 1956, 3. — S. Tihčić, Stare slike i predmeti umjetnog obrta u franjevačkom samostanu u Fojnici, ibid., 1957, 4. R.

MOKRO POLJE, selo SZ od Knina, gdje su otkriveni ostaci starokršć. crkve s transeptom, koji joj daje križni izgled. Crkvena je lađa okružena nartekсом i sporednim prostorijama a završava se apsidom, koja iznutra ima polukružni, a izvana poligonalni oblik. Pronađeno je više ulomaka ornamentiranoga kamenoga namještaja i arhit. dijelova, te više grobova iz istoga doba.

LIT.: S. Gunjača, Kratak osvrt na prilike i rad muzeja u Kninu, SHP, 1949. — N. Cambi, Neki problemi starokršćanske arheologije na istočnoj jadranskoj obali, Materijali, XI, Zadar 1976. Z. Gu.

MOLINO, Leonardo, dubrovački kožar (druga pol. XVII. st.); podrijetlom iz Venecije. U Dubrovnik dolazi 1666. i otvara radionicu za izradu ukrasnih i pozlaćenih koža.

LIT.: I. Lentić, Leonardo Molino — dubrovački majstor ukrasnih i pozlaćenih koža, Vijesti MK, 1973, 3—4.

MÖLLER, István, madž. arhitekt (Mór, 1860—Budimpešta, 1934). Studirao arhitekturu u Karlsruheu i Beču. Profesor na Tehničkom fakultetu u Budimpešti i član Madžarske akademije znanosti. Kao mladi arhitekt radi za Antuna Khuena Belassyja; 1893—94. kao štićenik njegova brata bana Karla Khuena-Héderváryja član ocjenjivačkoga suda za srednjoškolske zgrade u Zagrebu. Obnavljao povijesnu arhitekturu; radio na dvorcu u Nuštru, sagradio nekoliko velikaških dvoraca, među ostalim i dvorac grofa L. Mailátha u Donjem Miholjcu, te zavjetnu kapelu Gospe od Hrasta u Vukovaru (1891).

V. Bed.

MOLVE, selo u Podravini. Prostrana jednobrodna župna crkva Sv. Marije ima četverouglasto svetište, bočne kapele (oblik križa) i zvonik koji se diže iz glavnoga pročelja. Gradio ju je u duhu romantike F. Klein 1855—62. Kraj groblja je neogotička kapela Sv. Marije, s osmerokutnom sakristijom

I. MORETTI, *Ženski portret*. Osijek, Galerija likovnih umjetnosti



iza svetišta (1900). U kapeli je drveni gotički kip Majke Božje (1470—80), a pred njom su dva pila s anđelima.

LIT.: L. Dobronić, Crkve podignute u čast BDM u zagrebačkoj nadbiskupiji u XIX. stoljeću, u zborniku: Štovanje Begorodice u Hrvata u XIX. i XX. stoljeću, Zagreb 1990. A. Ht.

MOMMSEN, Theodor, njem. povjesničar, pravnik i epigrafičar (Garding, Schleswig, 30. XI. 1817 — Charlottenburg, 1. XI. 1903). Glavno mu je djelo iscrpna povijest Rima (*Römische Geschichte*, I—III, 1854—56). Začetnik, organizator i djelomično obrađivač materijala za korpus rim. epigrafskih spomenika (*Corpus inscriptionum Latinarum*), koji izlazi od 1863. Natpisi iz naših krajeva obrađeni su u trećem svesku te u dopunskim svescima. R.

MONDECAR, Hugo, slikar (Kufstein, Austrija, 15. II. 1919). Završio Obrtnu školu u Zagrebu; profesionalno se bavi glazbom. Njegovi gvaševi i tempere (oko 1960), nadahnuti dubrovačkim krajolicima, odaju srodnost s kolorističkim intimizmom, ali dokidaju tradicionalnu iluziju prostora. To se još više očituje u njegovim nefigurativnim kolažima iz istoga razdoblja. Novije kolaže čine plohe slova ili površine različitih slika istovrsnih predmeta. Samostalno izlagao u Zagrebu.

LIT.: D. Horvatić, Hugo Mondecar, Vidici, 1962, 66. — Isti, Hugo Mondecar (katalog), Zagreb 1964. D. Hč.

MONDELLA, Jeronim (Girolamo), graditelj i drvorezbar iz Verone u prvoj pol. XVII. st. Imao je umjetničku radionicu u Šibeniku, gdje se 1602. oženio kćerkom bakroresca M. Kolunića-Rote. U Šibeniku je izveo model za crkvu Sv. Križa (podignuta 1605—08), drvene rezbarene barokne oltare (Sv. Stjepana u crkvi Sv. Duha, 1622, te u crkvi Sv. Frane, 1635), a u katedrali drvene ormare u sakristiji te svoje najvrednije djelo — propovjedaonicu, potpisanu 1624 (poslije demontirana i prenesena u sakristiju). God. 1643. spominje se da je izradio reljef Sv. Duha.

LIT.: S. Stošić, Sv. Križ u Šibenskom Docu, Šibenik 1933, str. 5—7. — Isti, Crkva i bratovština sv. Duha u Šibeniku, VjAHD, 1932, 50. — Horvat—Matejčić—Prijatelj, Barok. D. Kt.

MONEGHIN, Antun, slikar (XVII. st.). U Šibeniku izradio 1622. oltarnu sliku u crkvi Sv. Duha (izgubljena). Nastavlja 1628, nakon Mihovila Parkića, slikanje fresaka u Novoj crkvi, a za bratovštinu iste crkve izradio je više slika 1639. Slike koje je izveo za neke šibenske obitelji također su nestale.

LIT.: K. Stošić, Galerija znamenitih šibenčana, Šibenik 1936, str. 9—10. — Isti, Crkva i bratovština sv. Duha u Šibeniku, VjAHD, 1932, 50. — Horvat—Matejčić—Prijatelj, Barok. D. Kt.

MONSTRANCA → POKAZNICA

MONTEVINTI, Giuseppe, štukater (XVIII. st.), vjerojatno iz Švicarske. U štuku raskošnih biljnih motiva ukrasio 1751. strop franjevačke crkve (poslije pregrađene u Istarsku sabornicu) u Poreču.

LIT.: Horvat—Matejčić—Prijatelj, Barok.

MONTUORI, Eugenio, tal. arhitekt (Pesaro, 26. VII. 1907 — Rim, 15. V. 1982). Koautor je urbanističkih planova Padove (1927), Brescie (1927), Foggie (1928), Assisija (1928), Rima (1929), Arezza (1929), Cagliari (1929), Catanie (1932), La Spezie (1932), a autor je kolodvora Termini u Rimu (1952). Kao jedan od autora plana Podlabina (Pozzo Littorio) 1942, ostvaruje iznimno vrijednu arhitekturu modernističkih i nadrealističkih naboja; osnovni je plan podlabinskoga naselja realizirao graditeljskim oblicima autohtone graditeljske strukture.

LIT.: A. Rubbi, Urbane vrijednosti Podlabina, Glas Istre, 1990, 10. — Isti, Odrednice moderne arhitekture u Istri, ibid., 1992, 4. An. R.

MORANDINI, Valent, arhitekt (Čakovec, 27. III. 1879 — Varaždin, 13. X. 1964). Diplomirao na Sveučilištu u Budimpešti (I. Steindl), gdje je upoznao ideje secesije. Počeo je raditi kod oca, graditelja u Nagykanizsi i Čakovcu, potom se naselio u Varaždinu (1905). U arhitekturu toga grada unio je secesiju, sagrađivši u tome stilu svoju vilu u Kolodvorskoj ul. 16 (1905—06), prizemnice u Cesarčevoj ul. 12 (1905) i Preradovićevoj ul. 4 (1906), jednokatnicu u Ul. A. Stepinca 1a (1907) te grobnicu obitelji Zozolly na gradskome groblju. Kao građevni poduzetnik podignuo je mnogo javnih i privatnih zgrada u Zagorju i Međimurju.

LIT.: M. Ilijanić, Arhitektura secesije u Varaždinu, Bulletin JAZU, 1967—74, 1—3. R.

MORAVČE, selo SI od Zagreba. God. 1334. na području srednjovj. županije Moravče nalazile su se župne crkve Svih Svetih u Bedenici, Sv. Ivana u Svetom Ivanu Zelini i Sv. Trojstva u Moravču. Današnja crkva u Moravču sagrađena je 1814; ima kasnoampirski inventar.

LIT.: L. Dobronić, Po starom Moravču, Zagreb 1979.

MORČIĆI (mori), vrsta nakita u obliku poprsja (protome) crnca s turbanom. Vjerojatno nastaje u XVII. st. pod utjecajem venec. zlatarstva,